

ALGUNS ASPECTES SOBRE LA FEMINITZACIÓ EN LES OBRES D'ALBEE

Alena Smieskova

Universitat de Constantí el Filòsof, Nitra, Eslovàquia

Traducció: Teresa Requena

No és cap coincidència que les primeres obres d'un dels més prominents dramaturgs dels anys seixanta, Edward Albee, es representessin a l'Off-Broadway. Eren obres que atacaven directament l'*statu quo* del cànion i les convencions dramàtiques del moment. Amb la perspectiva d'algunes dècades, ara ens sembla que va ser precisament aquesta qualitat la que va fer que la cultura americana s'obris cap a una nova condició cultural que s'ha anomenat *post-moderna*.

Malgrat els repetits intents dels crítics d'etiquetar l'obra d'Albee, el seu treball escapa de qualsevol tipus de canonització. Això és degut al fet que Albee subverteix i desconstrueix la funció primària del llenguatge i escull posar de manifest l'heterogeneïtat del que s'ha anomenat *jocs de llenguatge*,¹ complicant així el tema central a les seves obres, la intersubjectivitat de la comunicació. Amb aquesta estratègia va aconseguir, doncs, desmitificar la imatge de la dona com a mare típica de la cultura consumista i normativitzadora dels anys cinquanta i proposar un nou model que feia de la dona un element central en la cultura contemporània. Els seus personatges femenins han sofert una transformació, des dels personatges de les seves obres primerenques (*Mommy* a *The Sand-Box*, 1959, i a *The American Dream*, 1960; *Martha* a *Who's Afraid of Virginia Woolf*, 1962) fins a la sorprenent trinitat femenina que trobem a *Three Tall Women*, 1991.

Els mers actes de personificació i de revelació que s'amaguen darrere la màscara són accions sorprenents a l'obra d'Albee; la realitat és sempre refigurada, i en el cas de la subjectivitat femenina, és sempre juxtaposada amb diferents opcions contradictòries. Tal com l'autor va explicar en una entrevista amb Lester Strong, això es fa partint de la base que hi ha una interrelació entre la forma i el contingut: «treballo amb estils diferents, depenent del que la realitat de cada obra demana» (Strong 1). Les veus dels «altres» que se senten a les seves obres adquireixen una nova diversitat, sobretot en el cas de la «diferència» femenina. A *The Sand-Box*, hi trobem una frase que es repeteix fins a la sacietat i que es converteix en metàfora per significar la perversió en què s'ha convertit la família, l'element essencial dels valors americans: «el que tu diguis, Mommy» (Albee 181). La forma concisa i exacta de l'obra, que de fet manté moltes afinitats amb el teatre de l'absurd, l'accentua la figura simbòlica i estranya del personatge de Mommy, una dona «que imposa» (Albee 181). El codi tradicional de la cul-

tura patriarcal —la dona com a mare i protectora— es qüestiona i es buida de tot significat a l'obra. Tant el personatge de Mommy ('Mama') com el de Daddy ('Papa') mostren una manca de sentiments, tot i que els seus rols com a «creadors» de la família es qüestionen àmpliament quan ens assabentem que no tenen fills. Albee desfà la jerarquia de la família patriarcal —home dominant enfront de dona submissa— a l'hora que posa de manifest la manera com s'ha devaluat el llenguatge de la cultura contemporània.

L'obra és una representació de tipus absurda, i seguint amb aquesta tradició, avança la manera com Albee tractarà el tema del llenguatge en obres posteriors. Les paraules, la dicció, la semàntica, són els mitjans pels quals s'accepta el poder. L'inici de l'obra és revelador en aquest sentit:

MOMMY (*anant cap a DADDY*): Bé, ja hem arribat, això és la platja.

DADDY (*somrient*): Tinc fred.

MOMMY (*no li fa cas,riu*): No siguis beneit; si ens estem torrant. Mira aquell home d'allà, ell no creu que faci fred. (*Saluda l'home*): Hola... (*mirant al voltant*), allà hi ha sorra..., i més enllà, aigua. Què en penses, Daddy?

DADDY (*vagament*): El que tu diguis, Mommy. (Albee 181)

El llenguatge també funciona com si fos joc, un joc que és conscient, que denuncia els postulats bàsics de la realitat i que posa de manifest la teatralitat inherent. El públic resta en una posició d'alienació de l'acció de l'obra, i evita així la identificació amb els personatges i l'acció sobre l'escenari.

The Sand-Box anticipa d'una manera condensada allò que Albee desenvolupa a *The American Dream*, el que s'ha anomenat «les tres c». Ruby Cohn identifica aquestes tres c com a crueltat, col·loquialisme i «camp» (Cohn 281). A *The Sand-Box* les tres c s'associen amb Mommy, mentre que a *The American Dream* —que hi tornen a aparèixer— s'associen a crueltat, i Grandma representa el col·loquialisme i el camp. Cohn nota que la superfície còmica de l'obra esdevé un malson, especialment a *The American Dream* i a *Who's Afraid of Virginia Woolf*, que es converteixen en «un malson que s'aguant a en el sexe i l'èxit» (283).

Tot i que el sexe i l'èxit són els motius temàtics més clarament relacionats amb la crueltat a l'obra *Who's Afraid of Virginia Woolf*, són efectius mitjans per tapar la identitat indefinida de la protagonista. Marcada per l'esterilitat, Martha esdevé la metàfora d'un món buit de proliferació. En les obres que la van precedir, Albee ja havia revisat el model tradicional de la família americana. La superioritat de Martha sobre el seu marit és només una il·lusió. La seva relació és vulnerable a tot tipus de jocs de llenguatge que acaben en un silenci reconfortant. Albee revisa un altre de les grans icones de la vida tradicional americana, el matrimoni, i confirma les paraules de Wittgenstein [sic]: «del que no podem parlar, és millor tractar-ho en el silenci» (7).

Martha pateix una mena d'«esquizofrènia» que la fa actuar, d'una banda, com la figura dominant, però de l'altra és una persona atemorida, que esdevé un cop més una metàfora de la malaltia que pateix el món. Tanmateix, aquest estat mental no es refereix exclusivament a l'experiència femenina, «és una nova manera d'anomenar el que antigament es considerava una relació» (Jameson 31). A més a més, el fet de considerar-ho una experiència exclusivament femenina no és aplicable aquí, ja que totes les característiques que s'associen a aquesta «esquizofrènia» —l'obsessió per l'envelliment del cos i la reacció histèrica en la forma d'ado-

ració sexual, o la inestabilitat emocional, que és el resultat d'un sentiment de pèrdua que es canalitza mitjançant l'agressió i la violència íntima— poden ser també identificades com a processos psicològics que també afecten els homes.

El conflicte central de l'obra es transforma en una lluita per la dominació, element que ha esdevingut central en les relacions actuals. El fet que l'obra acabi amb un silenci on la part «feble», representada per George, reconeix una dominació momentània sobre «l'amo» confirma aquesta fluctuació de poder en una dialèctica d'esclau-amo.²

Un altre element que ha estat present a les obres d'Albee és el simbolisme de la mort. És, per exemple, el cas de *Three Tall Women*, l'obra que completa el nostre recorregut per aquest autor. En aquesta obra, la dona que mor és la mateixa àvia (Grandma) que va morir trenta anys abans a *The Sand-Box*. Tot i així, hi ha algunes diferències. Mentre que la mort de Grandma és abstracta i simbòlica per al públic, la mort d'A (a *Three Tall Women*) s'exposa clarament en els dos actes de l'obra. Tot i que el primer acte s'estructura al voltant d'una forma dramàtica clarament realista, on trobem tres personatges femenins que són completament tangibles per al públic, és al segon acte que ens adonem de la reflexió sobre la mort i del significat de les tres edats que tots tres personatges representen en la vida d'una dona. La figura del jove androgin té unes característiques i unes funcions similars a les dues obres, és el misatger d'una mort simbòlica i propera.

A l'inici de l'obra *Three Tall Women*, el públic veu una dona gran que parla de la seva vida davant una mort —se'ns informa— que és propera. Tanmateix, el temps no existeix en la tradicional forma cronològica, sinó que la separació modernista entre temps i espai passa a ser una existència simultània de diferents realitats, típica de la condició postmoderna. Els personatges, A, B i C, viuen les seves diferents existències en un sol moment.

Tot i que les obres d'Albee escapen a qualsevol classificació estricta, no ens podem resistir a veure-hi una certa qualitat postmodernista, entenent per postmodernisme una perspectiva pluralista. Malgrat que aquestes obres comparteixen afinitats amb el teatre de l'absurd o amb l'existencialisme, que no pas amb el postmodernisme, estrictament, és possible de veure-les com a punt de partida de tot un procés de desconstrucció d'idees preconcebudes, i posar de manifest així la base cultural —sovint inestable— en què se sustenten.

Tal com Albee explicava, «una bona obra és un acte d'agressió a l'*status quo*, a l'*status quo* psicològic, moral o polític. Una obra existeix per fer-nos trontollar una mica, per fer-nos considerar la possibilitat de pensar una mica diferent sobre les coses» (Strong 3). Albee sotmet Amèrica a un procés de desmitificació, en desvela el passat purità i proposa una tolerància de la diversitat sexual i dels gèneres. Provoca fent que la realitat sembli de cop estranya. Estem d'acord amb Hassan, que llista, d'entre onze diferents característiques del postmodernisme, la descanonització com a estratègia de subversió de totes les «convencions d'autoritat», i sens dubte les obres d'Albee en són un exemple.

NOTES

1. Vegeu WITTGENSTEIN. *Philosophical Investigations*. §23, en referència amb els jocs de llenguatge. Vegeu LYOTARD, Jean-Francois. *The Postmodern Condition*. Trans. Geoff Bennington i Brian Massumi. Minneapolis: Universitat de Minnesota, 1984, per a una introducció al postmodernisme.
2. Vegeu KOJEVE, Alexander. *Introduction to the Reading of Hegel for an insight analysis of Hegel's master/ slave dialectics*

OBRES ESMENTADES

- ALBEE, Edward. *The Sand-Box*. Mark Shackleton, ed. Londres: Edward Arnold, 1989.
- COHN, Ruby. «Camp, Cruelty, Colloquialism». *Comic Relief*. Ed. Sarah Blancher Cohen. Urbana: Universitat d'Illinois, 1979.
- HASSAN, Ihab. «Pluralism in Postmodern Perspective». *The Postmodern Reader*. Londres: St. Martin's Press, 1992.
- JAMESON, Frederick. *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. Durham: Duke UP, 1991.
- STRONG, Lester. «"Aggressing Against The Status Quo." An Interview with Edward Albee.» *The Harvard Gay & Lesbian Review*. Volum IV, n. 1, hivern del 1997: 1-4. 10 d'abril de 2000 (<http://www.hgl.org/hglc/albee.html>).
- WITTGENSTEIN, Ludwig [sic]. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Trans. D.F. Pears & B.F. Guinness. Londres: Routledge and Kegan Paul, 1961.